

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування

Навчально-науковий інститут права
Кафедра правоохоронної діяльності та спеціальних юридичних
дисциплін

07-01-149М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять та виконання самостійної роботи
з навчальної дисципліни
«СУДОВА ЕКСПЕРТОЛОГІЯ»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
освітньо-професійної програми «Право»
спеціальності 081 «Право»
денної та заочної форми навчання

Рекомендовано науково-
методичною радою з якості
ННП
Протокол № 2 від 26.09.2024 р.

Рівне – 2024

Методичні вказівки до практичних занять та виконання самостійної роботи з навчальної дисципліни «Судова експертологія» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Право» спеціальності 081 «Право» денної та заочної форми навчання. [Електронне видання]. Цимбалюк В. І., Давидюк П. П. – Рівне : НУВГП, 2024. – 26 с.

Укладачі:

Цимбалюк В. І., професор, к.ю.н., професор кафедри правоохоронної діяльності та спеціальних юридичних дисциплін;

Давидюк П. П., старший викладач кафедри правоохоронної діяльності та спеціальних юридичних дисциплін.

Відповідальний за випуск:

Завідувачка кафедри правоохоронної діяльності та спеціальних юридичних дисциплін, к.пед.н., доцентка *Гришко В. І.*

Керівник групи забезпечення спеціальності 081 «Право»

Міщук І. В.

Попередня версія методичних вказівок: 07-01-80М

© В. І. Цимбалюк,
П. П. Давидюк, 2024
© НУВГП, 2024

ЗМІСТ

Передмова	4
1. Опис навчальної дисципліни та її структура	6
1.1. Опис навчальної дисципліни	6
1.2. Тематика практичних занять	9
1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики	9
1.4. Критерії та шкала оцінювання	10
2. Плани практичних занять	13
3. Самостійна робота студентів	20
Рекомендована література	24

ПЕРЕДМОВА

Методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи з навчальної дисципліни «*Судова експертологія*» для студентів, які здобувають вищу освіту першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Право» спеціальності 081 «Право» у формі денного та заочного навчання, підготовлено з урахуванням Закону України «Про вищу освіту», Положення про організацію навчального процесу у Національному університеті водного господарства та природокористування, Положення про систему внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти в НУВГП, а також змісту освітньо-професійної програми «Право» спеціальності 081 «Право».

Навчальна дисципліна «*Судова експертологія*» – прикладна юридична наука, що за своєю генезою і загальним об'єктом (діяльність із виявлення і розслідування злочинів та судового провадження щодо них) та предметом (закономірності збирання, дослідження, оцінки та використання доказів) дослідження належить до циклу наук кримінального циклу. Це опосередкований засіб доказування, сутність якого полягає в тому, що уповноважена процесуальним законом особа доручає судовому експерту вирішити поставлені перед ним питання, а судовий експерт, користуючись своїми спеціальними знаннями, проводить дослідження наданих йому матеріалів і надає висновок, який використовується в якості джерела доказів у кримінальному, цивільному, господарському, адміністративному судових процесах, у справах про адміністративні правопорушення, а також у виконавчому провадженні.

Предметом навчальної дисципліни «Судова експертологія» є діяльність слідчого з призначення судових експертиз і використання експертних висновків під час розслідування злочинів.

Під час вивчення курсу «Судова експертологія», зокрема на практичних заняттях, майбутні фахівці в галузі права вивчають та досліджують закономірності і механізми діяльності суб'єктів судово-експертної діяльності, які на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла здійснюють дослідження об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду.

Методичні рекомендації до виконання практичних завдань та самостійної роботи за дисципліною «Судова експертологія» створені відповідно до змісту освітньої програми та силабусу дисципліни.

Рекомендації містять опис дисципліни, перелік тем практичних занять, а також пояснення контрольних заходів і методів діагностики знань студентів, що полегшує розуміння процесу отримання позитивних оцінок. Наведено шкалу оцінювання і чітко описані критерії оцінювання.

Крім того, методичні рекомендації включають орієнтовний список літератури для самостійного опрацювання.

Для досягнення цілей та завдань курсу студентам потрібно вчасно виконувати індивідуальні завдання (розв'язання практичних завдань, виконання індивідуальних завдань (реферати, контрольні) тощо), брати участь у практичних заняттях (доповіді, актуальні запитання, участь у дискусіях, тощо); вчасно здати модульні контролі знань.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЇЇ СТРУКТУРА

1.1 Опис навчальної дисципліни

Мета – набуття студентами ґрунтовних знань навичок і умінь, пов’язаних із залученням судових експертів різних спеціальностей під час досудового розслідування кримінальних правопорушень та судового розгляду кримінальних проваджень (справ); взаємодією слідчого з експертними установами та експертами під час підготовки та проведення судової експертизи; загальними правилами перевірки, оцінки та використання висновків експертів під час провадження процесуальних дій, прийняття й обґрунтування процесуальних рішень.

Завдання – сформувати у студентів критичне мислення та здатність до аналізу складних експертних висновків; розвинути вміння застосовувати знання з судової експертизи для вирішення практичних завдань; сформувати у студентів повагу до принципу змагальності сторін та необхідності всебічного, повного і об’єктивного дослідження всіх обставин справи; виховати у студентів високу професійну відповідальність та етичні принципи. Наголосимо, що завдання навчальної дисципліни визначаються її специфічним значенням у процесі підготовки майбутніх юристів і пов’язані із засвоєнням таких компетентностей:

Загальні

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК8. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 20 Вміння працювати з даними, володіти інформаційному грамотністю, комунікацією та взаємодією у цифровому суспільстві.

Спеціальні

СК 7 Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

СК9. Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.

СК10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

СК14. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.

СК15. Здатність до самостійної підготовки проєктів актів правозастосування.

СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення

СК17. Здатність аналізувати правові процеси і явища в історичному контексті

СК18. Здатність до складання процесуальних документів

СК19. Здатність до адаптації у професійному середовищі, вміння вирішувати складні професійні задачі, застосовуючи сучасні інформаційні технології

СК20. Здатність до орієнтації у правових природоохоронних напрямках.

Опанувавши дисципліну «Судова експертологія» студенти повинні володіти такими **програмними результатами навчання:**

РН 1 Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки задалегідь невідомих умов та обставин.

РН 3 Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

РН5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

РН6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

РН15. Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.

РН16. Використовувати комп'ютерні програми, необхідні у правничій діяльності.

РН 21 Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях.

За підсумками вивчення курсу передбачається формування soft skills: здатність аналізувати та оцінювати, інтерпретувати; здатність критично мислити, креативно діяти; планувати та управляти часом, діяти відповідально.

1.2. Тематика практичних занять

№	Назва теми	К-сть годин, денна форма	К-сть годин, заочна форма
1	Судова експертологія як наукова основа судово-експертної діяльності.	2	2
2	Предмет, завдання і методи судової експертизи.	2	
3	Процесуальні положення проведення судових експертиз.	2	2
4	Організаційні положення призначення і проведення судових експертиз.	2	
5	Судові експертизи зброї і слідів її застосування (заняття 1).	2	2
6	Судові експертизи зброї і слідів її застосування (заняття 2).	2	
7	Судово-трасологічна експертиза.	2	2
8	Судова техніко-криміналістична експертиза документів.	2	
9	Судово-почеркознавча експертиза.	2	2
10	Судові експертизи матеріалів, речовин та виробів.	2	
11	Висновок судового експерта як доказ у кримінальному провадженні.	2	
	Всього	22	10

1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться за формами:

- оцінювання роботи студентів на лекціях;
- усне опитування на практичних заняттях;

- виконання тестових завдань;
- участь в обговоренні проблемних питань;
- розв'язування ситуаційних завдань;
- виконання поточних контрольних робіт за темами змістових модулів.

1.4. Критерії та шкала оцінювання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів поточного контролю з навчальної дисципліни «Судова експертологія» є:

- повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповідей на поставленні питання (чіткість, логічність, лаконічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час виголошення промов;
- вміння аналізувати публічні виступи.

Оцінювання результатів поточного контролю проводиться у розрахунку від 0 до 60 балів. Основними методами оцінювання є:

- аналіз усних відповідей;
- виконання практичних завдань.

Оцінювання виконання завдань здійснюється за такими критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленими до цілого числа):

0% - завдання не виконано;

40% - завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% - завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження студента не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки несистемного характеру;

100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Контрольні заходи та засоби діагностики

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться у формах:

- оцінювання роботи студента на лекціях;
- опитування на практичних заняттях;
- опрацювання завдань для самостійної роботи;
- написання модульних контролів.

Критерії та шкала оцінювання

Для досягнення цілей та завдань курсу здобувачам потрібно вчасно виконати завдання зі складання та оформлення документів, вчасно здати модульні контролі знань.

Викладач проводить оцінювання індивідуальних завдань студентів шляхом усного опитування та письмових завдань.

Також, студент під наглядом викладача самостійно оцінює свою роботу.

За вчасне та якісне виконання завдань, студент отримує такі обов'язкові бали:

Змістовий модуль (максимальна кількість балів – 50)

Виконання завдань практичної роботи – 20 балів

Виконання індивідуального завдання (наприклад реферат, доповідь, презентація, участь у науковій конференції) – 10 балів

Підсумковий модульний контроль (тестування) – 20 балів

Загальна кількість балів у межах семестрового контролю становить 100 балів.

Шкала оцінювання

Кількість набраних балів студентом	Оцінка за національною шкалою
90-100 балів	Відмінно
82-89 балів	Добре
74-81 балів	
64-73 балів	Задовільно
60-63 балів	
35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання
1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу

2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Судова експертологія як наукова основа судово-експертної діяльності

План

1. Поняття судової експертології.
2. Наукові основи судової експертології.
3. Система судової експертології.
4. Поняття загальної теорії судової експертології.

Питання для самоконтролю:

1. Чи можна вважати судову експертизу самостійною наукою?
2. Які етичні аспекти пов'язані з проведенням судових експертиз?
3. Як забезпечити незалежність судової експертизи?

Тема 2. Предмет, завдання і методи судової експертизи

План

1. Завдання і функції судової експертології.
2. Поняття судово-експертної діяльності.
3. Об'єкт та предмет судової експертології.
4. Завдання судової експертизи.
5. Поняття методики судової експертизи.

Питання для самоконтролю:

1. Чи завжди висновки судового експерта є безумовними доказами?
2. Які критерії оцінки достовірності висновків судового експерта?
3. Яка роль експерта в судовому процесі?
4. Як забезпечити об'єктивність судової експертизи?

Тема 3. Процесуальні положення проведення судових експертиз

План

1. Підстави проведення судової експертизи.
2. Правові та функціональні відмінності судового експерта
3. Права і обов'язки судового експерта.
4. Види відповідальності експерта.

Питання для самоконтролю:

1. Які права та обов'язки має судовий експерт?
2. Що таке компетенція експерта?
3. Чи може експерт відмовитися від виконання доручення?
4. Які види відповідальності можуть наставати для експерта?

Тема 4. Організаційні положення призначення і проведення судових експертиз

План

1. Система експертних установ України, правові та організаційні засади їх діяльності.
2. Види експертних досліджень які проводяться у відповідних експертних установах.
3. Порядок проведення експертизи в експертній установі.
4. Основні положення підготовки до проведення експертного дослідження.
5. Специфіка призначення додаткової, повторної, комісійної та комплексної експертизи.

Питання для самоконтролю:

1. Які основні види експертиз проводяться в судових експертних установах України?

2. Які дані повинні міститися у клопотанні про призначення експертизи?
3. Які підстави для призначення додаткової, повторної, комісійної та комплексної експертизи?
4. Які помилки найчастіше допускаються при оформленні матеріалів для експертизи?
5. Яку відповідальність несе керівник за результати експертизи?

Тема 5. Судові експертизи зброї і слідів її застосування (заняття 1).

План

1. Види експертизи зброї та слідів її застосування.
2. Об'єкти судово-балістичної експертизи.
3. Основні завдання дослідження вогнепальної зброї та бойових припасів до неї.

Питання для самоконтролю:

1. Які методи дослідження використовуються при проведенні судово-балістичної експертизи?
2. Яке обладнання використовується для проведення судово-балістичних досліджень?
3. Які труднощі можуть виникати при проведенні судово-балістичних досліджень?
4. Які нові види зброї та боєприпасів з'явилися і як це впливає на методика судово-балістичної експертизи?

Тема 6. Судові експертизи зброї і слідів її застосування (заняття 2).

План

1. Поняття криміналістичної експертизи холодної зброї.
2. Види холодної зброї.
3. Основні завдання дослідження холодної зброї.
4. Предмет, ідентифікаційні і діагностичні задачі, що

- вирішуються експертизою зброї та слідів її застосування.
5. Особливості призначення судової експертизи зброї. Орієнтовний перелік вирішуваних питань.

Питання для самоконтролю:

1. Які критерії дозволяють відрізнити знаряддя праці від холодної зброї?
2. Які основні завдання вирішує експертиза холодної зброї?
3. Які дані слід вказувати в постанові про призначення експертизи холодної зброї?
4. Яку інформацію можна отримати з слідів холодної зброї?
5. Які сучасні методи і технології використовуються в експертизі холодної зброї?

Тема 7. Судово-трасологічна експертиза

План

1. Основні задачі судово-трасологічної експертизи.
2. Об'єкти, які досліджуються в трасологічній експертизі. Орієнтовні переліки вирішуваних питань.
3. Особливості призначення судово-трасологічних експертиз.
4. Підготовка об'єктів до експертного дослідження.
5. Ідентифікаційні і діагностичні задачі, що вирішуються судово-трасологічною експертизою

Питання для самоконтролю:

1. Які вимоги висуваються до відбору зразків для порівняльного дослідження?
2. Які фактори можуть вплинути на збереження слідів на місці події?
3. Які особливості дослідження слідів взуття, шин, знарядь злочину?
4. Які методи використовуються для виявлення і фіксації невидимих слідів?
5. В чому полягає відмінність між ідентифікаційними та

діагностичними завданнями?

Тема 8. Судова техніко-криміналістична експертиза документів

План

1. Питання, які вирішує техніко-криміналістична експертиза.
2. Основні види техніко-криміналістичної експертизи.
3. Основні завдання техніко-криміналістичної експертизи.
4. Особливості призначення техніко-криміналістичної експертизи документів.

Питання для самоконтролю:

1. Які основні завдання стоять перед техніко-криміналістичною експертизою документів у сучасних умовах, пов'язаних з широким використанням цифрових технологій?
2. Які основні види техніко-криміналістичної експертизи документів Ви знаєте?
3. Які матеріали документів найчастіше підлягають дослідженню під час проведення техніко-криміналістичної експертизи?
4. Які методи дослідження застосовуються для їх аналізу?
5. Які фактори впливають на точність та достовірність висновків техніко-криміналістичної експертизи документів?
6. Які ознаки фальсифікації можуть бути виявлені під час проведення техніко-криміналістичної експертизи?

Тема 9. Судово-почеркознавча експертиза

План

1. Предмет та об'єкти судово-почеркознавчої експертизи.
2. Методики експертного дослідження почергових об'єктів.

- Основні завдання почеркознавчої експертизи.
3. Орієнтовний перелік питань, вирішуваних судово-почеркознавчою експертизою.
  4. Особливості призначення техніко-криміналістичної експертизи документів.

Питання для самоконтролю:

1. Які основні завдання стоять перед судово-почеркознавчою експертизою?
2. Які фактори впливають на формування індивідуальних ознак почерку?
3. Які основні методики використовуються для дослідження почеркових об'єктів?
4. Які найчастіші питання ставляться перед судово-почеркознавчою експертизою?
5. Які критерії оцінки якості зразків для почеркознавчої експертизи?
6. Яка кількість зразків необхідна для проведення достовірного дослідження?

Тема 10. Судові експертизи матеріалів, речовин та виробів

План

1. Об'єкти, які досліджуються матеріалознавчою експертизою.
2. Підвиди матеріалознавчої експертизи.
3. Предмет судово-матеріалознавчих експертиз.
4. Ідентифікаційні і діагностичні задачі, що вирішуються судово-матеріалознавчою експертизою.
5. Види об'єктів, що ідентифікуються, при проведенні судово-матеріалознавчих досліджень.

Питання для самоконтролю:

1. Які труднощі можуть виникнути при проведенні матеріалознавчої експертизи слідів, що зазнали впливу

- зовнішніх факторів (час, температура, вологість)?
2. Як можна забезпечити збереження доказової сили матеріалів, що направляються на експертизу?
  3. Які перспективи розвитку матеріалознавчої експертизи в умовах швидкого розвитку технологій?

Тема 11. Висновок судового експерта як доказ у кримінальному провадженні

План

1. Висновок експерта як джерело судового доказу.
2. Зміст та форма висновку експерта. Структура висновку експерта.
3. Доказове значення висновку експерта.
4. Значення висновку експерта для встановлення обставин скоєного злочину і особи злочинця.

Питання для самоконтролю:

1. Чи можна вважати висновок експерта абсолютним доказом?
2. Яка роль слідчого у формуванні питань для експертизи?
3. Які проблеми можуть виникнути при призначенні та проведенні комплексної експертизи?

3. Самостійна робота студентів

Самостійна робота сприяє кращому засвоєнню студентами матеріалу з навчальної дисципліни «Судова експертологія» та формуванню у них навичок та вмінь одержувати додаткові знання.

Формами самостійної роботи студентів є:

- доопрацювання матеріалів лекцій та опрацювання літератури, що пропонується до вивчення по темах навчальної дисципліни;

- підготовка до практичних (семінарських) занять, виконання завдань по темах практичних занять;

- підготовка письмових відповідей на питання для самопідготовки;

- робота в інформаційних мережах;

- вибір теми, розробка плану та написання реферативної роботи;

- самостійне вивчення та складання конспектів по темах, що виносяться на самостійне вивчення.

Результативність самостійної роботи виявляється під час заслуховування та обговорення промов, доповідей, захисту рефератів, поточного модульного контролю знань, перевірки письмових відповідей та підсумкового оцінювання успішності студентів.

Написання реферату

Написання рефератів як форма самостійного вивчення навчальної дисципліни передбачає дослідження основних питань програмного матеріалу.

Усі реферати повинні відповідати єдиним вимогам.

1. Робота повинна бути акуратно виконана на стандартних аркушах формату А4 у друкованому варіанті, обсягом 15-18 сторінок. Поля сторінки 20 мм з усіх боків. Набір здійснювати текстовим редактором Times New Roman, 14 кегль, міжрядковий

інтервал 1, абзац 1,25 см. Рівняння тексту по ширині сторінки. Сторінки нумеруються внизу по центру арабськими цифрами без крапки наприкінці, додержуючись наскрізної нумерації. Першою сторінкою є титульна, на ній номер сторінки не проставляється.

2. Конкретний зміст реферату, його структура визначається студентом разом із викладачем. Як правило, реферат має таку структуру:

– **ВСТУП**, де обґрунтовується вибір теми реферату, її актуальність, формуються основна мета і завдання дослідження.

– **ОСНОВНА ЧАСТИНА**, яка складається з двох або трьох розділів. У розділі належить викласти загальні, теоретичні та методичні питання. У наступних розділах розкривається конкретний матеріал, який має практичне значення. З метою більш логічного викладення матеріалу кожний розділ закінчується невеликими висновками.

– **ВИСНОВКИ** – заключна, узагальнююча частина реферату, де стисло підбивають підсумки дослідження, міститься особиста позиція автора реферату.

– Текстова частина реферату завершується **СПИСКОМ ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ**, де найменування використаних монографій, посібників та статей розташовані в алфавітному порядку за першою літерою прізвища автора. Під час складання списку використаних джерел необхідно дотримуватися національного стандарту Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015. Він прийнятий для уніфікації складання бібліографічного опису на міжнародному рівні, забезпечення можливості обміну результатами каталогізації.

Наприклад:

Білуха М. Т. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Вища школа, 1997. 271 с.

Битяк Ю. Адміністративне судочинство як форма забезпечення верховенства права і законності. Право України. 2011. № 4. С. 4–11.

– **ДОДАТКИ**, які подаються наприкінці реферату, наводяться таблиці, ілюстрації та інші допоміжні матеріали.

3. Реферат починається з титульної сторінки.

4. Вступ, розділи і висновки, які розміщуються в указаній послідовності, починаються з нової сторінки. Заголовки розділів реферативного дослідження слід розміщувати посередині рядка і писати великими літерами без крапки наприкінці й не підкреслювати. Перенос слів у заголовку не допускається. Відстань між заголовком та наступним рядком повинна дорівнювати пропущеному рядку.

5. На цитати треба давати посилання, які робляться мовою оригіналу. Після цитати робиться в дужках позначка [4, с. 38]. Це означає, що дане видання міститься у списку літератури за порядковим номером – 4. Друга цифра – 38 – означає номер сторінки, звідки взята цитата.

6. Оцінка реферату враховує ступінь розкриття теми, обсяг використаної літератури, змістовність викладення фактів, рівень самостійності міркувань. Важливо, щоб реферат був написаний відповідно до теми, а його структурні підрозділи повністю розкривали проблему дослідження.

Тематика рефератів

1. Природа теорії судової експертизи та її місце в системі наукового знання.
2. Закономірності формування судової експертології.
3. Методологія судової експертології.
4. Умови, що сприяли виникненню судової експертології, як нової галузі знань.
5. Логічні основи судово-експертної діяльності.
6. Психологічні основи судово-експертної діяльності.
7. Техніко-криміналістичне забезпечення судово-експертної діяльності.
8. Інформаційно-довідкове забезпечення судово-експертної діяльності.
9. Компетентність судового експерта: рівні компетентності.
10. Дії, які забороняються вчиняти судовому експерту.
11. Умови отримання кваліфікації судового експерта.

12. Організація і проведення експертиз в державній експертній установі.

13. Спеціальні знання як ознака судової експертизи.

14. Судові експертизи у змагальному процесі.

15. Зміст судової експертизи.

16. Законність експертних процедур.

17. Судова експертиза як засіб доказування у кримінальному судочинстві.

18. Призначення судових експертиз під час досудового розслідування.

19. Причини та цілі присутності експерта в процесуальних діях.

20. Взаємодія слідчого і експерта під час проведення судової експертизи. Тактика проведення судової експертизи.

21. Процедура і порядок отримання зразків для порівняльного дослідження (вільних, умовновільних, експериментальних).

22. Умови формування достовірності висновку експерта.

23. Висновок експерта як джерело доказу.

24. Напрями використання висновку експерта.

25. Форми та види висновків експерта.

26. Загальні правила оцінки висновку експерта.

27. Загальна методика судової експертизи.

28. Межі компетенції судової експерта.

29. Об'єкти судово-експертного дослідження.

30. Категорії завдань судової експертизи

Перелік тем може мінятися з урахуванням актуальної проблематики у сфері.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Експертизи у кримінальному провадженні : наук.-практ. посіб. / М. С. Туркот, Н. В. Нестор, А. В. Столітній. Київ : Норма права, 2020. 308 с.
2. Судова експертологія: курс лекцій для слухачів магістратури юридичних вузів / Тертишник В. М., Варава В. В., Сачко О. В.; за заг. ред. д.ю.н, професора В. М. Тертишника. Дніпро : ЛІРА, 2021. 208 с.
3. Судові експертизи у кримінальному провадженні : навчальний посібник / Тіщенко В. В., Ріпенко А. І., Самойленко О. А. Одеса : Гельветика, 2021. 152 с.
4. Судові експертизи в процесуальному праві України : навчальний посібник. Київ : Видавництво «Ліра-К», 2021. 276 с.
5. Тертишник В. М., Тертишник О. І., Фоменко А. Є., Ченцов В. В. Доказове право : підручник / за заг. ред. В. М. Тертишника. Київ, 2022. 448 с.

Допоміжна література:

1. Білецька Г. А. Судова медицина та судова психіатрія: підручник. Харків : Право, 2018. 376 с.
2. Експертизи у кримінальному провадженні: наук.-практ. посіб. / М. С. Туркот, Н. В. Нестор, А. В. Столітній та ін. Київ : Норма права, 2020. 308 с.
3. Клименко Н. І. Загальна теорія судової експертології: монографія. Тернопіль : Видавництво «Крок», 2018. 262 с.
4. Криміналістика : підручник / В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель : за ред. В. Ю. Шепітько, В. Ю. Шепітько, 5-те вид. переробл. та допов. Київ : Ін Юре, 2016. 640 с.
5. Основи судової експертиза: навчальний посібник для фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта / авт.- уклад.: Л. М. Головченко, А. І. Лозовий, Е. Б. Сімакова-Єфремян та ін. Харків : Право, 2016. 928 с.

6. Сімакова-Єфремян Е. Б. Комплексні судово-експертні дослідження: теорія і практика: монографія. Харків : Право, 2016. 456 с.

7. Судова експертиза в контексті відновлення України. III Всеукраїнський форум судових експертів: Матер. III всеукр. наук.-практ. конф. (9 червня 2023 р. м. Львів); за ред. д.т.н. М. О. Можаяєва / НДЦСЕ у сфері інформаційних технологій та інтелектуальної власності Мін'юсту. Київ : видавництво Ліра-К, 2023. 268 с.

8. Щербаковський М. Г. Проведення та використання судових експертиз у кримінальному провадженні : монографія. Харків : В Деле. 2015. 560 с.

9. Шевчук В. М. Криміналістика: традиції, новації, перспективи: добірка наук. пр. Харків : Право, 2020. 1280 с.

Законодавство

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 12.09.2020).

2. Про Службу безпеки України: Закон України від 25 березня 1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 382. (Із змінами та доповненнями).

3. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.94 № 4038-XII.

URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/794-19> (дата звернення 12.09.2023).

4. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення 20.08.2019).

5. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18> (дата звернення 20.08.2019)

6. Про адвокатуру: Закон України від 19.12.92 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. №9. Ст. 62 (Із змінами та доповненнями).

7. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII. URL:<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1020-19> (дата звернення: 13.08.2019).

8. Про судоустрій та статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 2453-VI. URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> (дата звернення: 12.09.2020).

9. Про державне бюро розслідувань: Закон України від 05.01.2017 р. № 794-VIII. URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/794-19> (дата звернення 20.08.2019).

Інформаційні ресурси

1. <http://www.nbuv.gov.ua> – бібліотека ім. В.І. Вернадського
2. <http://zakon.rada.gov.ua> – Верховна Рада України
3. <http://www.president.gov.ua> – Президент України
4. <http://www.ccu.gov.ua> – Конституційний Суд України
5. <http://www.scourt.gov.ua> – Верховний Суд України
6. <http://www.minjust.gov.ua> – Міністерство юстиції України
7. <http://www.reyestr.court.gov.ua> – Єдиний державний реєстр судових рішень
8. http://www.coe.int/t/r/human_rights_court – Європейський Суд з прав людини